

Bezplatná poskytnutí majetku, uvedená v § 31 cis. nař. čís. 278/1915 ve znění zákona č. 337/1921 nepodléhají i za účinnosti zákona č. 31/1920 dani darovací, nebyla-li o nich sepsána listina.

Nález Nejv. spr. soudu ze 7. září 1936 č. 11.345/36 a usnesení odborného plenu z 8. června 1936.

Podáním ze dne oznámil X. Y. bernímu úřadu v, že vyplatil hotově bez zřízení listiny, za účelem přebíhání dědické posloupnosti dětem částky na účet jejich povinného dílu a že stanovil, že tyto jeho děti jsou povinny dáti si tyto obnosy započítati na své povinné díly.

Na podkladě tohoto podání byla postupem stolic správních naříkanými rozhodnutími — přes námítky rekursů, že v daných případech nejde o poplatná právní jednání, ježto o výše uvedených věnováních nebyly sepsány listiny — předepsána daň darovací v tomto rozsahu, a v důvodech naříkaných rozhodnutí uvedeno:

„Ustanovení § 30 odst. 2. nař. ze dne 15. září 1915 č. 278 ř. z., podle něhož darv movitých věcí podléhají poplatku darovacímu jen tehdy, byla-li o darování zřízena listina, bylo zrušeno dodatkem k sazbě pro poplatky dědické a darovací zák. ze dne 7. ledna 1920, č. 31 Sb. z. a n., kterýžto dodatek zůstal podle § 3 zák. ze dne 12. srpna 1921 č. 337 Sb. z. a n. v platnosti. Podle tohoto dodatku jest daňová povinnost při darech movitých věcí nezávislá na sepsání listiny (listinném osvědčení). Jest proto naříkaný předpis daně darovací odůvodněn.

Názor rekursu, že ustanovení uvedeného dodatku netýká se darování v § 31 cit. nař. není správný.

Pojem daru, platný pro právo poplatkové, jest stanoven zásadně v § 30 (1.) věta 2. a 3. cit. nař. v souvislosti s dovolaným tam § 31. Všechna současná nebo později ustanovení poplatkového práva, která mluví o darech, rozumějí tedy přirozeně slovem dary všechna věnování uvedená v cit. §§ 30 a 31, nestanoví-li to které ustanovení výslovně úchytku. Neboť nelze mít za to, že by zákonodárce, kdyby chtěl stanoviti takovou úchytku, věc tak důležitou a dalekosáhlou, přenechal pouhému výkladu, mnohdy libovolnému. Toto vykládací pravidlo platí také o uvedeném dodatku a protože ten úchytku výslovně nestanoví, rozumí i on slovem dary všechna věnování uvedená cit. § 30 a zejména i § 31. Názor, že jimi nerozumí věnování, uvedená v § 31, protože zostrňuje pro poplatníky podmínky poplatnosti darování věcí movitých a není proto možno jej vykládat extensivně, není odůvodněn, neboť o extensivní výklad nejde. Naproti tomu lze uvedený názor nazvatí výkladem restriktivním.

Pojem darování stanovený v § 30 samotném (odst. 1., věta 2. a 3.) jest ostatně co do právního obsahu i co do právní formy darování tak široký, že jsou v něm obsažena i všechna věnování uvedená v § 31. Speciální věnování učiněná v m-zích cit. §§ 1220—1223 a 1231 všeob. obč. zák. jsou v něm obsažena předpisem § 30 (1.) věty 3. v souvislosti s větou 2., ostatní věnování pak již předpisem věty 2. samotné. Tento § 31 má tedy v poměru k § 30 povahu jen deklaratorní a není proto odůvodněn názor, že cit. nařízení stanoví dva druhy věnování: taková, která jsou dary podle § 30 a všechna věnování, uvedená v § 31, která jimi nejsou, která se za ně mají považovat a která by se za ně bez výslovného ustanovení § 31 považovati nemohla. Není-li však odůvodněno toto rozlišování, pak není odůvodněn ani výklad, že uvedený dodatek má na mysli pojem darování, z něhož jsou věnování uvedená v § 31 vyloučena.

Že má 1. odstavec poznámky 1. v úpravě cit. dodatku na mysli i všechna věnování uvedená v § 31 plyne také z této úvahy: Také odstavce 2. a 3. uvedené poznámky týkají se darování movitostí a protože navazují logicky na odstavce 1., mají na mysli též pojem jeho jako odstavce 1. Buď tedy všechny tři odstavce věnování, uvedeně v § 31, z pojmu darování vylučují nebo je do něho zahrnují. Výklad první by však vedl s hlediska odst. 2. a 3. k důsledku, že by pro věnování uvedená v § 31, i když by byla listinou osvědčenou, ustanovení odstavce 2. a 3. neplatila a že by tedy pro tato věnování byla ve smérech, kterých se odstavce 2. a 3. týkají, v zákoně mezera. To však zajisté tvrditi nelze. Z toho však plyne nutně úsudek, že pak je možný jen výklad druhý a že tedy nejen v odstavcích 2. a 3., ale i v odstavci 1. jde o takový pojem darování, který věnování uvedeně v § 31 v sobě zahrnuje.

Stížnosti podané k nejvyššímu správnímu soudu domáhají se zrušení naříkaných rozhodnutí pro nezákonnost, trvajíce v podstatě na výtce rekursní, že dani darovací nepodléhají právní jednání uvedená v § 31 č. 1 cis. nař. č. ř. z. 278/1915, do jejichž okruhu spadají i věnování, o něž jde v daných případech, nebyla-li o nich sepsána podle § 30 odst. 2. cit. nař. listina, přes změny uvedené v dodatku k sazbě daně darovací č. sb. 31/1921.

O stížnostech těch soud uvážil:

Na sporu jest otázka, zda majetkové převody mezi živými, jež slouží k tomu, aby předbíhaly dědické posloupnosti, nebo jež se jeví jako odbyté za budoucí dědické právo, nebo jež nutno započítati podle ustanovení §§ 788 a 790 obec. zák. obč. při dědění po poskytovateli, tudíž obzvláště též poskytnutí věna nebo výbavy osobou, jež je k tomu po zákonu povinna (§ 31, č. 1 cis. nař. č. 278/1915 ve znění zákona č. 337/1921 Sb.), podléhají za účinnosti zákona č. 31/1920 Sb. dani darovací i tehdy, když o nich nebyla zřízena listina.

Dosavadní ustálená judikatura zodpovídala tuto otázku záporně, a soud, podrobiv ji novému přezkoumání, dospěl, cpíraje se o usnesení svého odborného plenu z 8. června 1936 k závěru stejnému, řídě se v podstatě těmito úvahami:

Odpověď na spornou otázku nelze hledati v normě jediné, nýbrž v komplexu norem tří: v cis. nař. z 15. září 1915 čís. 278 ř. z., v zákoně ze 7. ledna 1920 čís. 31 Sb., resp. v dodatku k poplatkové sazbě, normované § 3 tohoto zákona a v zákoně z 12. srpna 1921, čís. 337 Sb.

Pro řešení otázky té je si uvědomiti, jaký jest vzájemný vztah těchto tří norem, t. j. jaký zákonný stav byl normami těmi přiveden.

I. Cis. nař. z 15. září 1915 čís. 278 ř. z. o poplatcích z bezúplatných majetkových převodů, pojednávajíc v oddílu II. o předmětu a výměře darovacích poplatků, stanoví v první větě § 30, že darování mezi živými jsou podrobena darovacímu poplatku stanovenému v pol. 2. připojené sazby podle osobního poměru dárce k obdarovanému. Druhá věta uvedeného § 30 zní: „Darování podle tohoto císařského nařízení rozumí se bezúplatné propůjčení nebo postoupení majetkových práv, dále bezúplatné vzdání se majetkových práv. Podle další věty cit. § 30 nemá býti na plnění na základě zákonité povinnosti bez újmy ustanovení § 31, č. 1 pozíráno jako na darování. V 2. odst. § 30 jest uvedeno: „Darování věcí movitých podléhají s výjimkou uvedenou v § 31, čís. 3 darovacímu poplatku toliko tehdy, byla-li o darování zřízena listina.

Předpis následujícího § 31 zní:

„Jako s darováním (sc. podle tohoto cis. nař.) jest také nakládati“ (sind auch zu behandeln):

1. s majetkovými převody mezi živými, jež slouží k tomu, aby předbíhaly dědické posloupnosti, nebo jež se jeví jako odbyté za budoucí dědické právo, nebo jež nutno započítati podle ustanovení §§ 788 a 790 všeob. zák. obč. při dědění po věnovateli; tudíž obzvláště též s poskytnutím věna nebo výbavy, jakož i se zřízením vojenské svatební kauce osobou, jež jest k tomu povinna podle občanských zákonů;

2. s darováním na odměnu, pokud není stranou prokázáno, že obdarovaný měl na odměnu právo žalobní (§§ 940 a 941 všeob. zák. obč.);

3. s právními jednáními mezi živými o zřízení nadací nebo o jejich rozmnožení dodatečnou nadací, i když není o nadaci nebo o dodatečné nadaci zakladatelem (zakladatelem dodatečné nadace) vyhotovena věnovačí listina;

4. s plněními vymíněnými ve prospěch třetích osob z podnětu zcela nebo částečně nezplatného nebo úplatného právního jednání, pokud tyto osoby nejsou povinny plniti za to úplatu, nebo nemají, nárok na plnění.

Není pochyby o tom, že doslov výše citovaného § 30 „darováním podle tohoto cis. nař. rozumí se“ čten sám o sobě, svádí k výkladu, že tato norma chce pro účele poplatkové vymeziti pojem darování samostatně a že slovem „darování“ skutečně vyjadřuje komplex právních jednání tak široký, že nepovažuje za vhodné vypočítávati pozitivně, co všechno rozumí poplatným darováním, t. j. bezúplatným propůjčením nebo postoupením práv majetkových, nýbrž že mu dostačuje vymezení tohoto pojmu negativně a že proto sluší pro obor poplatku darovacího rozuměti darováním každé bezúplatné propůjčení nebo postoupení práv majetkových, ať je občanský zákon jmenuje jakkoliv, vyjímajíc ta, jež norma ona sama z tohoto širokého okruhu vylučuje. S tohoto hlediska vzato by ovšem právní jednání uvedená v § 31 spadala pod široký pojem darování, vymezený v § 30. Leč právě ustanovení § 31 brání tomuto postupu. Kdyby se totiž věc měla tak,

jak výše naznačeno, pak by právní jednání uvedená v § 31 spadala sama sebou do okruhu darování, vymezeného § 30 a ustanovení § 31 by se jevilo zbytečným, ledaže by je bylo možno pojímat jako vysvětlení, doplňující předpis § 30. Avšak pak by úvodní věta § 31 nesměla znít: „Jako s darováním jest také nakládati“ — nýbrž musila by logicky znít ku příkladu: „Darováním jsou tudíž i“ — nebo „darováním jsou jmenovitě“ — nebo podobně. Zvolil-li však zákoník: „Jako s darováním jest nakládati“, plyne z toho logicky důsledek právě opačný než výše uvedený, neboť pak, čte-li se § 31 v souvislosti s § 30, nutno dospěti k závěru, že přes široké vymezení pojmu darování v § 30 nepovažoval zákon právní jednání uvedená v § 31 pro obor poplatku darovacího za darování poplatná podle § 30, nýbrž, že je právě naopak z okruhu darování tam uvedených vyloučil, t. j. že dal jasně najevo, že tato právní jednání nepovažuje pro obor poplatku darovacího za darování, že však přesto je s nimi jako s darováním nakládati. Tato úvaha vede ovšem k závěru, že cis. nařízení č. 278/1915 ř. z. činí vědomě rozdíl mezi poplatným darováním podle § 30 a mezi právními jednáními uvedenými v § 31, s nimiž je jen jako s darováním nakládati. Tento závěr, plynoucí nezvratně ze souvislosti odst. 1. § 30 s § 31 nemůže setřítí ustanovení 2. odst. § 30, že darování věcí movitých podléhají s výjimkou uvedenou v § 31 č. 3 darovacímu poplatku toliko tehdy, byla-li o darování zřízena listina. Doslov této věty lze si vysvětliti jen nemístnou brachylogií zákona a sluší proto ustanovení to se zřením k vývodům výše podaným čísti takto: Darování věcí movitých podléhají darovacímu poplatku toliko tehdy, byla-li o darování zřízena listina. To platí i o právních jednáních uvedených v § 31 s výjimkou uvedenou pod č. 3.

II. Zákon čís. 31/1920 Sb. stanoví v § 3, že poplatky dědké, uvedené v pol. 1. pod čís. 1 až 4 sazby cis. nař. ze dne 15. září 1915 čís. 278 ř. z., se upravují příloženou novou sazbou, která stanoví se i pro poplatky darovací místo sazby uvedené v pol. 2. pod čís. 1 až 4 téže sazby, které pozbývají platnosti. Do datek pak k sazbě tímto zákonem uvedený zní:

„Poznámka 1. až 5. k saz. pol. 1. cis. nař. ze dne 15. září 1915 čís. 278 ř. z. zůstává beze změny. Poznámka 6. odpadá. Poznámky 1. a 2. k saz. pol. 2. téhož cis. nař. zařadují se jako další poznámky této sazby, a to první poznámka v tomto znění:

„Při darech movitých věcí jest poplatnost nezávislá na sepsání listiny (listinném osvědčení)“.

„Od poplatku jsou osvobozeny dary věcí movitých v ryzí ceně:

- a) do 2000 Kč bez listinného osvědčení,
- b) do 300 Kč i při listinném osvědčení.

Darování věcí movitých v období tříletém týmž dárcem témuž obdarovanému pokládají se při posuzování poplatkové povinnosti a sazby za jednotný dar. podrobený poplatku z úhrnné hodnoty darovaných věcí, ať jsou dary osvědčeny listinou čili nic: „ustanovení toto nevztahuje se však na obvyklé dary mezi manžely, dále mezi příbuzenstvem do druhého stupně a na dary zeti nebo snaše do 2000 Kč, mezi jinými osobami do 1000 Kč.“

Vláda se zmocňuje, aby vzhledem na změny provedené v tomto zákoně upravila text v pořadí dosavadních poznámek k sazbě poplatníků dědkých a darovacích.

Z doslovu těchto předpisů nelze nikterak vyvoditi, že hodlají cokoliv měniti na struktuře cis. nařízení č. 278/1915 ř. z. a že tudíž hodlají setřítí rozdíl, který jasně činí tato norma mezi darováním podle § 30 a právními jednáními podle § 31. Jmenovitě nic nesevědí tomu, že chce zákon poplatnost právních jednání posléze uvedených učiniti také nezávislým na sepsání listiny. Zde není důvodu k liberárnímu výkladu, operujícímu s brachylogií zákona nejen proto, že pro tento výklad schází jakýkoliv podklad, nýbrž i proto, že tu jde o dalekosáhlé omezení výhody dané poplatnictvu, jež již proto vylučuje výklad extensivní. Postup, jímž se tu soud běře, podporuje úvaha, že cílů sledovaných finanční správou v naříkaném rozhodnutí bylo by bývalo možno dosáhnouti i při nezměněném doslovu uvedeného dodatku pouhou citací §§ 30 a 31 cis. nař. č. 278/1915 ř. z., uvedenou na vhodném místě, případně jen v závorce.

Soud nemá pochybnosti o tom, že finanční správa, podávajíc osnovu zákona č. 31/20 Sb. sledovala úmysl postihnouti i právní jednání uvedená v cit. § 31 poplatkem darovacím také tehdy, nebyla-li sepsána o nich listina, jak tomu svědčí

vládní motivy (tisk č. 1693/1919, 2090/1919, těsnopisecká zpráva o 103. schůzi Nár. shromáždění ze 7. ledna 1920), jež odůvodňují ustanovení uvedeného dodatku slovy: „Proto možno bez velikých obav stanoviti pro poplatky darovací (bez jakéhokoliv omezení) úplně stejnou sazbu jako pro poplatky dědké a při tom uznati poplatnost nezávislou na sepsání listiny“, avšak v zákoně samotném, jak výše dovedeno, tento cíl výrazu nedošel. Nelze proto motivů těch s úspěchem pro výklad zákona užití. (Srov. Boh. A 2571/23.)

Těmito úvahami veden dospěl soud k závěru, že ze zákona č. 31/1920 Sb. nelze vyvoditi jinou změnu ustanovení cis. nařízení č. 278/1915 ř. z. nežli tu, že darování věcí movitých podle § 30 tohoto cis. nařízení podléhají poplatku darovacímu i tehdy, nebyla-li o nich sepsána listina, že se však toto omezení nevztahuje na právní jednání uvedená v § 31.

III. Zákon č. 337/1921 Sb. o dani z obohacení recipuje v § 2, mimo jiné, cis. nařízení č. 278/1915 ř. z. a zákon č. 31/1920 Sb. potud, pokud neprovádí sám v nich nějaké změny. Z dalšího jeho obsahu jest pak patrné, že v otázce, jež jest předmětem daného sporu, změny neprovedl, tudíž že po této stránce recipoval zákonný stav tak, jak byl těmito normami utvořen. Při vydání tohoto zákona, jehož účinnost spadá již do doby platnosti ústavní listiny, měla finanční správa se zřením na ustanovení § 111 ústav. listiny možnost dosíci toho, čeho se domáhá před tímto soudem, totiž vztažení ustanovení dodatku k sazbě č. 31/1920 Sb. i na právní jednání uvedená v § 31 cis. nař. č. ř. z. 278/1915. Finanční správa však této příležitosti neužila a nelze tudíž dospěti k závěru jinému, nežli k onomu, k němuž soud výše došel, totiž, že právní jednání uvedená v § 31 cis. nař. č. ř. z. 278/1915 ve znění zákona č. 337/21 Sb. nepodléhají i za účinnosti zákona č. 31/1920 Sb. dani darovací, nebyla-li o nich sepsána listina. Na tomto závěru nemůže změniti ničeho ta skutečnost, že je tu nesrovnalost se stavem zákonným platným v oblasti práva býv. státu uherského již proto, že podobných zjevů jest hodně za stavu přivedeného státním převratem z roku 1918 a že odstranění zjevů těch jest úkolem legislativy, stejně jako okolnost, že za tohoto zákonného stavu nebyla určitá věnování daní postižena, jiná pak méně závažná ano, neboť nutí-li doslov a výklad zákona k těmto důsledkům, nezbyvá, nežli se jim stejně jako jiným podrobiti.

V daných případech nepopřel žalovaný úřad, že věnování, o něž se jedná, poskytl X. Y. svým dětem ve formě majetkových převodů peněz, tedy věcí movitých za tím účelem, aby přešel dědké posloupnosti a že úřad, že si tato věnování musí příjemci dáti započísti při dědění po věnovatelích a že tudíž jde o právní jednání, spadající do okruhu § 31 č. 1 cis. nař. č. 278/1915 ř. z. ve znění zákona č. 337/1921 Sb. Žalovaný úřad nepopřel také, že o těchto právních jednáních nebyla zřízena listina. Pak ale nejsou podle právního názoru výše podaného předpisy daně, přes ustanovení dodatku k sazbě daně z obohacení č. 31/1920 Sb. po zákonu odůvodněny a vytýkají-li to stížnosti, činí tak po právu. Nezbylo proto než naříkaná rozhodnutí zrušiti podle § 7 zák. o s. s.

ZE DNE

Jmenování. V ministerstvu spravedlnosti byli jmenováni: min. rada František Mrština odborovým přednostou v I. platové stupnici, vrchní odbor. radové: JUDr. Karel Vodstrčil a JUDr. Jan Srb, ministerskými radý v 2. platové stupnici.

Stav notářský uvítal s radostí zejména jmenování p. odborového přednosty Mrštiny, neboť jím přichází v čelo legislativní sekce ministerstva spravedlnosti muž, který je dlouhá léta referentem nového notářského řádu, autorem jeho nynějšího znění, má vřelé porozumění pro potřebu řádného vybavení notářství v našem státu a stará se všemožně o to, aby nový notářský řád byl dílem nejen unifikačním, ale též opravdu reformním a moderním a dokonale vyhovoval vznešenému poslání a službě veřejných notářů. Redakce „Českého práva“, vyslovujíc své blahopřání k tomu jmenování, doufá, že se p. odborovému přednostovi Mrštinovi splnění tohoto cíle brzkým vydáním nového notářského řádu uskuteční.